

**ІВАН ФРАНКО ТА ВАСИЛЬ СТЕФАНІК КРИЗЬ
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧУ ПРИЗМУ ЮРІЯ СТЕФАНІКА**Тетяна НИКИФОРУК, Валерія АНДРІЄЦЬ,
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет», Чернівці (Україна)
kuryluk235@ukr.net**IVAN FRANKO AND VASYL STEFANYK THROUGH
THE LITERARY PRISM OF YURIY STEFANYK**Tetyana NYKYFORUK, Valeriya ANDRIYETS,
Higher State Educational Establishment of
Ukraine «Bukovinian State Medical University»,
Chernivtsi (Ukraine),
RESEARCHER ID: S – 7000-2016; ORCID: 0000-0001-5365-5578

Никифорук Татьяна, Андреец Валерия. Иван Франко и Василий Стефаник сквозь литературоведческую призму Юрия Стефаника. Цель исследования заключается в определении места научного доработка Ю. Стефаника в изучении взаимоотношений И. Франка и В. Стефаника. **Методы исследования.** Для написания научной разведки воспользуемся сравнительно-историческим, биографическим, описательным, эстетико-функциональным, сравнительно-типологическим методами анализа и синтеза, индукции и дедукции, методом сбора, отбора и обобщения информативных данных. **Научная новизна** исследования заключается в презентации взаимоотношений В. Стефаника и И. Франка сквозь призму наблюдений Ю. Стефаника, который отыграл ключевую роль в исследовании творчества украинских писателей. **Выводы.** Нам удалось очертить сферу личных и творческих поисков В. Стефаника и И. Франка через призму трактовок Ю. Стефаника; детализировать некоторые моменты из жизни художников слова; определить разведку Ю. Стефаника, как один из раритетных источников при изучении этой тематики; охватить широту интересов Ю. Стефаника взаимоотношениями В. Стефаника и И. Франка; ознакомиться с другими источниками касательно изучения этой тематики и определить место среди них издания Ю. Стефаника «Франко и Стефаник».

Ключевые слова: литературовед, критик, мемуарист, И. Франко, В. Стефаник, статья, разведка.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Сучасне літературознавство одним із своїх завдань ставить простежити генезу, джерела впливу та натхнення у творчості митців, котрі в силу свого таланту і праці спричинилися до розвитку українського літературного процесу. Це становить актуальність статті.

Мета дослідження полягає у визначенні місця наукового доробку Ю. Стефаника у вивченні взаємин І. Франка та В. Стефаника.

Аналіз останніх досліджень. Праць про взаємини В. Стефаника та І. Франка вже написано чимало. До вивчення життєво-творчих взаємовпливів спричинилися у своїх працях Роман Піхманець «Іван Франко поставив мене малим наслідником своїм» (Василь Стефаник)», «Перехресні стежки» суспільно-політичної активності Василя Стефаника й Івана Франка), «Іван Франко і Василь Стефаник: взаємини на тлі доби», Лесин В. «Іван Франко і Василь Стефаник», Рудницький М. «Письменники зблизька (спогади)», Горак Р. «Староста на весіллі» та інші. Р. Піхманець на сторінках журналу «Слово і час» кілька разів покликається на працю Ю. Стефаника „Моїм синам, моїм приятелям”, зокрема у статті «Іван Франко поставив мене малим наслідником своїм» (Василь Стефаник)»: «Однак ще досі належно не витлумачено твердження В. Стефаника про те, що “Іван Франко поставив мене малим наслідником своїм”¹. Син письменника Юрко у статті “Франко і Стефаник” сумні-

вався в достовірності цих слів (“Можна б сперечатися про те, наскільки таке твердження згідне з правдою...”), убачаючи в них лише бажання батька “бути бодай малим наступником Франка, а також, що в своєму житті і творчості він намагався йти тим самим ідейним шляхом, яким ішов його великий попередник Іван Франко²” Хронологічно останньою спробою в цьому напрямку стала праця Романа Горак “Староста на весіллі”³. Майже на кожній сторінці Р. Піхманець вдається до посилення на цю працю, тож вважаємо, що вона є раритетним джерелом у вивченні цієї тематики.

У нашій розвідці ми пропонуємо комплексний виклад взаємин двох митців через потрактування Ю. Стефаника.

Виклад основного матеріалу. Юрій Васильович Стефаник (Клиновий, Гаморак (1909-1985) – син Василя Семеновича Стефаника, літературознавець, автор книги „Моїм синам, моїм приятелям” („To my sons, and to my friends”), що вийшла у 1981 році в Едмонтоні (Канада), де вміщено кілька статей про батька. Також його перу належать розвідки, присвячені творчості Леся Мартовича, кілька статей про письменників української діаспори, а саме: Т. Осьмачку, С. Яблонську, М. Понеділка, О. Телігу, У. Самчука, Е. Андіївську та ін.

Серед праць Ю. Стефаника, вміщених у збірнику „Моїм синам, моїм приятелям” є цікава з погляду літературознавства стаття „Франко і Стефаник” (1971), де предметом літературознавчих студій є взаємини Іва-

¹ Stefanyk V. Tvory [Writings], K., 1964, P. 242 [in Ukrainian].

² Klynovyi Yuriy. Moim synam. Moim priyateliyam: statyi ta eseji [To my sons, and to my friends: articles and essays], Toronto, 1981, P. 87 [in Ukrainian].

³ Pikhmanets R. «Ivan Franko postaviv mene malym naslidnykom svoim» (Vasyl Stefanyk)» [«Ivan Franko made me a small heir» (Vasyl Stefanyk)], *Slovo i chas*, [Word and time], N 2, 2007, P. 17 [in Ukrainian].

на Франка та Василя Стефаника. На думку Ю. В. Стефаника, „Відношення Франка до Стефаника – це відношення захопленого літературного критика до молодого таланту, а водночас тепла, хоч і стримана приязнь провідника до одного із своїх вихованців і однодумців [...]. В свою чергу, відношення Стефаника до Франка – це відношення дітей до батька [...]”.

Композиційно стаття Ю. Стефаника складається зі вступу і двох частин. Вражає манера аналізу, що ґрунтується на наведенні діалогу між І. Франком та В. Стефаником і виражає якнайповажніші і близькі взаємини, якнайбільш витончений зразок дружби двох приятелів. У першій частині Ю.В. Стефаник подає цитати І. Я. Франка про В. С. Стефаника. Серед них є взяті із літературних звітів І. Франка „З останніх десятиліть ХІХ віку”. Коли Каменяр характеризує письменників Галичини і Буковини, то підкреслює: „Стефаник – абсолютний пан форми. Він, здається, не дбає про увагу читача, не вживає ніяких риторичних штучок, щоб притягти, прикувати її до себе. [...] Стефаник ніде не скаже зайвого слова: з делікатністю, гідної всякої похвали, він знає, де зупинитись, а яку лишити в тіні. [...] Це правдивий артист з Божої ласки, яким уже нині можемо повеличатися перед світом”⁵.

Ю. В. Стефаник проводить своєрідні паралелі у синхронному і діахронному зрізі і переконує про актуальність цієї критики і сьогодні.

Друга частина охоплює мотиви частих і невід’ємних, але творчо насичених зустрічей В. Стефаника та І. Франка. У одній із новел „Серце” В. Стефаник писав, що Франко поставив його „малим наступником” своїм. Ю. В. Стефаник торкається проблеми спонування творчості В. Стефаника, творчої особистості І. Франка до перекладацької діяльності. І перший переклад новели „Сніп” німецькою мовою відбувся за ініціативи І. Франка.

Ю. Стефаник вказав, що новелу „Марія” батько присвячує пам’яті І. Франка „Ця пам’ять для нього свята і чим старший він, тим частіше згадує про свого великого учителя. В кожній своїй мемуарній праці, от хоч би в „Автобіографії” в обох варіантах, в споміні „Про ясне минуле”, „Трохи автобіографії” і інших, а також у новелі „Дід Гриць”, Стефаник із зворушенням пише про Івана Франка”⁶.

Саме стаття „Франко і Стефаник” є шляхом до пізнання ще однієї сторінки з життя В. Стефаника, адже Франко ще одна особистість, що мала безпосередній вплив на формування творчого спрямування, духовного потенціалу, розвитку вроджених здібностей майстра новели В. Стефаника. Вчений не міг цього не відзначити, адже дружбою із І. Франком В. Стефаник пишався все життя.

Юрій Стефаник наголошував „Відношення Франка до Стефаника – це відношення захопленого літературного критика до молодого таланту, а водночас тепла, хоч і стримана приязнь провідника до одного із своїх вихова-

нців і однодумців. [...] – це відношення дітей до батька, отже, найдемо в ньому, хоч і незначних проявах, і той відвічний конфлікт батьків і дітей, але й велику любов, а пізніше також найбільшу пошану, що доходить до культу”⁷.

Зі спогадів нащадків В. Стефаника дізнаємося, що І. Франко бував у гостях у В. Стефаника у Стецеві, де В. Стефаник з дружиною Ольгою Гаморак проживали у о. Кирила Гаморака.

Юрій Стефаник писав: „З такою любов’ю ставиться Франко до творчості Стефаника! Про це свідчить ще й такий характеристичний факт: «Франко, поза кількома народними поезіями, не перекладав на чужі мови жадного українського письменника. Вийняток зробив він саме для Стефаника, новелю якого „Скін” він переклав на німецьку мову і вмістив у газеті „Zeit” за 1902 рік. Тому не дивно, що коли Стефаник замовк, Франко кілька разів з жалем згадує, що цей молодий талант так швидко відійшов від української літератури”⁸.

Критика І. Франка про творчість В. Стефаника отримує позитивну і навіть елітарну оцінку Ю. Стефаника: „Франкові першому з українських літературознавців вдалося назавжди закріпити такі головні риси Стефаникового таланту: Стефаник – майстер психологічної новели, Стефаник – реаліст з великими польотами ліризму та, незважаючи на трагічну тематику, Стефаник – не песиміст. Не від речі буде підкреслити, що пізніші критики Стефаникової творчості часто доходили до фальшивих висновків саме з тієї причини, що часто не знали або не звертали уваги на критику цього корифея українського літературознавства”⁹.

В. Стефаник хотів би бути бодай малим наступником І. Франка, в своєму житті і творчості він намагався йти тим самим ідейним шляхом, яким ішов його великий попередник Іван Франко.

На думку Ю. Стефаника, „Стефаник – поет галицького селянства та його оборонець у житті і літературі. Маючи до вибору або замкнутися у своєму власному світі та дбати виключно про свої егоїстичні інтереси, або боронити інтереси свого рідного народу, – без найменших вагань, обирає народ. На цей шлях, без сумніву, штовхнув його Франко і своїм особистим впливом, і своїми творами”¹⁰. Мав цілковиту рацію наймолодший син новеліста Юрко, стверджуючи, що в особі І. Франка В. Стефаник мав „найбільш захопленого, найбільш ентузіастичного критика, який коли-небудь писав”¹¹ про його творчість. Навіть більше: син вважав захоплення І. Франка творчістю свого батька надмірним і бачив у цьому деяку небезпеку. Хоча й визнавав, що саме І. Франко перший в українському літературознавстві зміг „назавжди закріпити” головні ознаки художнього мислення В. Стефаника. З такою думкою варто погодитися”¹².

Юрій Стефаник фіксує один із фактів у житті І. Франка, про який В. Стефаник розповідав Ользі Гаморак. „В 1895 р., згірчений до краю на українську інтели-

⁴ Pikhmanets R. «Ivan Franko postavyv mene malym naslidnykom svoim» (Vasyl Stefanyk)» [«Ivan Franko made me a small heir» (Vasyl Stefanyk)], *Slovo i chas*, [Word and time], N 2, 2007, P. 17 [in Ukrainian].

⁵ Клынові Юрій. Моїм синам. Моїм приятелям...*op. cit.*, P. 79–80 [in Ukrainian].

⁶ Клынові Юрій. Моїм синам. Моїм приятелям...*op. cit.*, P. 80–81 [in Ukrainian].

⁷ Ibidem, P. 86.

⁸ Ibidem, P. 80.

⁹ Ibidem, P. 83.

¹⁰ Ibidem, P. 83.

¹¹ Ibidem, P. 84.

генцію і польські урядові кола за те, що не дозволили йому одержати кафедру української літератури на Львівському університеті, а також за деякі інші справи, Франко написав передмову “Niесo o sobie samym” (“Дещо про себе самого”) до збірки оповідань “Obrazki galicyjskie”, яка появилася на книгарському ринку в 1897 р. В цій статті Франко написав, що не любить Русі, а коли й працює для неї, то з почуття “собачого” обов’язку¹³. Але згодом В. Стефаник виправдовує цей вчинок І. Франка, вказуючи на те, що це був лише гарячий порив емоцій.

У 1916 році І. Франко помер, Стефаник через війну не міг приїхати з Відня на його похорон. Ю. Стефаник вказав на новелу “Марія”, що батько присвячує пам’яті І. Франка: “Ця пам’ять для нього свята, і чим старший він, тим частіше згадує про свого великого учителя. В кожній своїй мемуарній праці, от хоч би в “Автобіографії” в обох варіантах, в споміні “Про ясне минуле”, “Трохи автобіографії” і інших, а також у новелі “Дід Гриць”, Стефаник із зворушенням пише про Івана Франка”¹⁴. У новелі В. Стефаник розповів про особисто знайомого Франкові Грицька Запаренюка, одного із селянських провідників Радикальної партії на Покутті, та про сорокалітню боротьбу українського народу з польською шляхтою в Галичині.

Саме ця стаття виступає окремим розділом до біографії В. Стефаника, яку Ю. Стефаник не міг не виділити в окремий розділ. Франко – ще одна особистість, що мала безпосередній вплив на формування творчого спрямування В. Стефаника. “Тому Франко мав право сказати в пролозі до “Мойсея”: “І підеш ти в мандрівку століть з мого духа печаттю”. Йшов з цією печаттю ціле своє життя також його “малий наступник” Василь Стефаник. Р. Піхманець переконливо стверджував: «Мав цілковиту рацію наймолодший син новеліста Юрко, стверджуючи, що в особі І.Франка В.Стефаник мав “найбільш захопленого, найбільш ентузіастичного критика, який коли-небудь писав” про його творчість. Навіть більше: син вважав захоплення І.Франка творчістю свого батька надмірним і бачив у цьому деяку небезпеку. Хоча й визнавав, що саме І.Франко перший в українському літературознавстві зміг “назавжди закріпити” головні ознаки художнього мислення В. Стефаника. З такою думкою варто погодитися.

Висновки. Нам вдалося окреслити сферу особистих і творчих пошуків В. Стефаника та І. Франка через призму потрактувань Ю. Стефаника. Деталізувати деякі моменти з життя митців слова. Визначити розвідку Ю. Стефаник як одне із раритетних джерел при вивченні цієї тематики. Охопити широту зацікавлень Ю. Стефаника взаєминами В. Стефаника та І.Франка. Ознайомитись з іншими джерелами щодо вивчення цієї темати-

ки та визначити місце серед них видання Ю. Стефаника «Франко і Стефаник».

Nykyforuk Tetyana, Valeriya Andriyets. Ivan Franko and Vasyl Stefanyk through the literary prism of Yurii Stefanyk. The purpose of the study is to determine the place of the scientific work of Y. Stefanyk in studying the relations between I. Franko and V. Stefanyk.

Research methods. For the writing of scientific research we use comparative-historical, biographical, descriptive, aesthetic-functional, comparative-typological methods, analysis and synthesis, induction and deduction, the method of collecting, selecting and generalizing information data.

he scientific novelty of the research is to present the relationship between V. Stefanyk and I. Franko through the prism of Y. Stefanyk's observations who played a key role in the study of the creativity of Ukrainian writers.

Conclusions. We succeeded in outlining the scope of personal and creative searches of V. Stefanyk and I. Franko through the prism of Y. Stefanyk's interpretations; we also thoroughly analyzed some aspects from the life of the artists of the word. We determined the exploration of Y. Stefanyk as one of the rare sources in studying this subject, the breadth of interests of Y. Stefanyk with the relations of V. Stefanyk and I. Franko. We also examined other sources for studying this topic and determined the place among them by Y. Stefanyk "Franko and Stefanyk".

Key words: literary critic, critic, memoirist, I. Franko, V. Stefanyk, article, scientific research.

Тетяна Никифорук – викладач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет». Працює над кандидатською дисертацією на тему «Поетика віршованих творів Сидора Воробкевича». Всього опубліковано 10 статей. Коло наукових інтересів: теорія віршознавства загалом та поетика віршованих творів С. Воробкевича.

Tetyana Nykyforuk is a teacher of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University». Currently working on a scientific thesis «Poetics of S. Vorobkevych's poems». She has published 10 articles. Scientific research about the creation of poetry and poetics of S. Vorobkevych's verses.

Валерія Андрієць – викладач коледжу ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет». Коло наукових інтересів: інтерактивні технології викладання української мови та літератури.

Valeriya Andriyets is a lecturer of the College of Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University». Scientific research: interactive technologies of Ukrainian language and literature teaching.

Received: 15.06.2018

Advance Access Published: August, 2018

© T. Nykyforuk, V. Andriyets, 2018

¹³ Klynovyi Yurii. Moim synam. Moim pryiateliam...*op. cit.*, P. 84.

¹⁴ Ibidem, P. 86.